

Anviisning for Bonden i den skov-
 løse Egn, til vilde Træers Opelst-
 ning; samt nogle Bemærkninger om
 Plantningen paa Grovtevolde, især-
 deleshed om levende
 Hegn af Eeg.

I Statstidenden har man i de sildigere Aar læst
 gjentagne Opmuntringer fra Landhuusholdnings-
 selskabet, for Bonden i skovløse Egne, til vilde
 Træers Opelstning. At før skeete Opfordringer
 ikke have frugtet hos vor ellers saa drivtige Land-
 boe, har vistnok sin grundede Aarsag. Skulde
 den ikke fornemmeligen ligge i Mangel paa Kund-
 skab om Fremgangsmaaden ved saadanne Anlæg,
 og for endeel ogsaa i Vanskeligheden at erholde
 fornødne Planter eller Frøe? Jeg antager disse
 som Hovedhindringer og tager vistnok heller ikke
 feil, thi det, at Den ei høster, som her saar, kan
 man ikke mere antage at hindre et saa gavnligt og
 lønnende Arbeide. Hvo skulde ikke indsee den
 Fordeel, som allerede den unge Planter selv og
 end mere hans Børn og især Børnebørn ville høste
 af slike Foretagender, og hvor meget Landet selv

vil vinde med Hensyn til Klimatets Formildelse, Productionens Forøgelse og Landskabets større Prydelse.

Bonden vil af et saadant Anlæg, er det ogsaa kun 4 Skjepper Land geom. Maal stort, kunne have en stor Deel af sine Fornødenheder til smaae Redskaber ved Gaardens Drikt, maaskee endogsaa et og andet Stykke til Gaarden selv, thi hvo vil nægte, at der i sliq en Skovhave kan opelskes Tømmer. Eierens behøver altsaa ikke at kjøre til den ofte langt borte liggende Kjøbstad og betale det der over dets sande Værd. At isvrigt sliqe Anlæg ogsaa i fysisk Henseende ere af Bigtighed, er vel unægteligt, især naar de i skovløse Egne blive almindelige og af lidt større Omfang end 4 Skjepper Land. Ved et rigtigt Valg, med Hensyn til Pladsen, kan man i sin Tid vente Beskyttelse for Gaarden, Læe for Kreaturene m. v. imod de skarpe og ofte voldsomt rasende Vinde. I det Hele vil disse derved brækkes i de for Skov blottede Egne, og naar Virkningerne af de skarpe Før- og Efteraars-Vinde ikke mere ere saa følelige, saa Formildes paa denne Maade Luften; Klimatet bliver mildere og Jorden er istand til at frembringe Alt efter sin fulde Kraft, uden at standses af de ofte saa fortærende skarpe Storme. Og at det endelig vil være en stor Behagelighed for Diet, at see hist og her saadanne Skovgrupper, er upaatviveligt, thi hvo frydes ikke ved det behagelige

Syn, som den grønne Løvskov frembyder om Foraaret; og, hvad den nægter om Vinteren, naar Alt er indhyllet i Snee, erstattes det ikke tildeels ved Naalestoven? Kort! det Behagelige forbindes her lettere og mere passende med det Nyttige, end det som oftest lader sig gjøre.

At de attraaede Anlæg kunde give den Nytte, omtvivler vistnok Ingen, men vi støde paa mange Vanskeligheder forinden det gode Forsæt kan bringes i Udførelse. Landhuusholdningssekskabet ønsker og tilraader Plantning, som den sikreste Veitil at naae Maalet. En god Plantning har vel et Forspring for Besaaeningen; men dog kun, naar den lykkes strax. En 2 til 3 Aars Udbedring sætter den stedse tilbage, og hvor ofte har ikke en Besaaening en ligesaa god, om ei bedre Væxt end Plantningen af samme Alder; thi Planterne, opvorne i en Planteskole, eller i Læe og Skygge af Modertræet, ere ikke passende til at udplantes paa fri Mark, hvor de ere udsatte for Windene m. v. Men denne saa grundede Sandhed bliver sjelden erkjendt, og Tid- og Pengespilde ere derfor ogsaa uundgaaelige Følger. Ogsaa denne Erfaring tilføjesat, hvor erholder man saa Planterne? Vi have Planteskoler, fordeelte i adskillige Egne paa Landet, dog meest i Skovegnen; thi høist sjelden, maaskee slet ikke, finder man dem paa Heden eller i den skovløse Egn. En lang Transport, især om Foraaret, er for Planterne meget skadelig, naar

den ikke skeer med al muelig Omsorg for Planter-
 nes Conservation; men tør man vente den af een
 med Sigt ganske ukyndig Mand? Desuden har
 Bonden altfor meget Arbeide for sine Heste, baade
 For- og Efteraaret, til at han ret vel kan undvære
 dem til sig en Reise, da Extratouren kommer saa
 ofte; og naar ogsaa disse Hindringer ikke agtes,
 udfordrer da en Plantning ikke ogsaa stor Bekost-
 ning? Planterne ere i Almindelighed temmelig
 kostbare for den uformuende Bonde, og saaer han
 dem gratis, saa er det vel ikke altid, at de ere af
 den Beskaffenhed, at Udfaldet lønner Tid og
 Umage. Skulde Besaaningen ikke være mere
 hensigtsmæssig? Arbeidet er ikke stort mere end
 ved Plantningen og Frøets Anskaffelse vistnok min-
 dre bekostelig; Udfaldet maaskee, ja man kan sige
 bestemt sikkrere, end ved den anden Culturmetho-
 de, og netop det, snarest at see sin Umage lønnet,
 er af stor Indflydelse for et nyt Foretagendes vi-
 dere Fremskriden. Bliver ogsaa kun 2 Skjeeper
 Land besaaet, saa kan Eieren efter 3 til 4 Aars
 Forløb, ikke allene med større Sikkerhed om et
 heldigt Udfald tilplante de øvrige 2 Skjeeper Land,
 end naar Planterne ere opelskede i en virkelig Bom-
 skole, men seer sig derhos ogsaa istand til, med
 egen Kraft, at udvide sit Anlæg. Men hvorfra
 erholder man Frøet? Noget kunde Landmanden
 maaskee selv indsamle, men bedre var det unægte-
 ligt, naar han for en billig Betaling kunde erholde

det paa et bestemt Sted. Jeg antager at Vandhuusholdningselskabet, som i saa mange Henseender fremmer Bondens Sag, anskaffede aarligt et bestemt Quantum godt Frøe af forskjellige Arter og uddeelte det, imod Betaling, til den, som attraaede sigt et Anlæg. Frøet er, som bekjendt, at erholde af Vandets Forstværten og vistnok for en moderat Betaling, om endda ikke gratis; thi en saadan liben Dpoffrelse vil ikke kunne komme i Betragtning mod den Fordeel, som deraf i sin Tid kunde høstes. Vil man foretrække Plantning som een i sig selv ikke saa indviklet Culturmethode og hvormed man lettere kan gjøre sig bekjendt, kunde saa ikke hist og her i den skovløse Egn anlægges en Bom- eller Planteskole af 2 til 3 Lønder Lands Størrelse. Den vil være istand til at forsyne Egnen i nogle Miles Omkreds med de fornødne Planter og en længere Transport er neppe tilraadelig. Dpoffrelsen ved et saadant Anlæg vil ikke være saa betydelig, naar det udføres af en kyndig Mand, efter en sikker Plan og med mueligste Deconomie. Meget udrettes der i andre Henseender, hvorfor skulde Regjeringen ikke ogsaa fremme denne i sig selv saa nyttige og gavnlige Sag?

Naar man vil gjøre et Anlæg, for at opelske vilde Træer til eget og Efterkommernes Gavn, saa maa naturligt den første Tanke være, at vælge

en dertil passende Plads. Udskiftningen har tildeelt enhver Bonde hans Jord samlet, og saaledes har han altsaa uindskrænket Afkønyttelse af den; han er derfor i enhver Henseende istand til at vælge efter eget Godtbefindende. Man tør vel antage, at Valget falder uden Hensyn til Jordbundens Beskaffenhed, enten i Nærheden af Gaarden, eller ogsaa i en affides Krog af Eodden. Det første er vistnok hensigtsmæssigst, thi derved sættes han istand til at have bedre Tilsyn med sit ny Anlæg, hvilket er af megen Bigtighed, især med Hensyn til Fred, som een af de første Nødvendigheder, baade for Bærkets heldige Fremgang og Nytte i sin Tid. Hegnsforordningen af 1794 og Placaten af 1817, denne Gjenstand betræffende, sætte vel Grændse for den ellers saa almindelige Ufred af Kreaturer paa Marken, men disse Bestemmelser have desuagtet langt fra ikke høvet dette Onde. I en for Skov blottet Egn er desuden ideligt Tilsyn ogsaa i en anden Henseende af største Nødvendighed. I Nærheden af Gaarden finder man i Almindelighed ogsaa bedre Jord, og omendskjøndt man næsten paa enhver Jordbund, Flyvesand og Morads undtagen, kan opelske Træer, saa er det dog meest lønnende i et bedre Jordsmon. Pladsen bør i det mindste være tør, dog ikke bestaae af Flyvesand, ei heller af alt for stivt og bindende Leer, et noget siidsaldende Terrain er derimod meget gavnligt.

Har man saaledes bestemt sig med Hensyn til Pladsen og dens Størrelse, som jeg her antager at være 4 Skjepper Land geom. Maal, saa er det meest passende at vælge en langagtig Firkant, f. Ex. af 70 Alen i den ene Side og 100 Alen i den anden, saaledes at den smalle Side vender imod den Himmelegn, hvorfra vi i Almindelighed have de stærke Vinde, nemlig imod Vest eller Nordvest, som Localet nøiere bestemmer. Desforuden er det saare vigtigt at gjøre Anlægget saaledes, at man er istand til at forstørre det mod Østen, eller den modsatte Side af hine Vinde, thi det var dog mueligt, at den nuværende Eier, eller Noget af de tilkommende ville udvide Plantningen. Saa-
dant sker bedst i Læe af de Træer, som allerede ere vante til Binden, thi unge Træer, af hvad Slags de end ere, vise sig mere eller mindre ømfindlige for Vestenvinden. Desuden sparer man ved en regulair Figur ogsaa ved Indhegningen.

Er Pladsen under forommeldte Sagttagelser afstukken, saa skrider man til at indhegne den. Rigtig og værgende Hegn er en væsentlig Betingelse, der bør altsaa ikke spares i den Henseende. Et godt Steengjerde til Udsiden med en Jordvold forinden, giver den hensigtsmæssigste Indhegning; hvor Stenene mangle, da en dobbelt Jordvold med en Grøvt til Udsiden. Uden nøiere at omtale Fremgangsmaaden ved et saadant Hegns Opførelse, som bør antages at være enhver god Bonde

bekjendt, vil jeg kun erindre, at Indhegningen maa være $\frac{1}{2}$ Alen høi, og foroven i det mindste 5 Qvarter breed, og at Jordvolden, som i Bunden skal være 3 Alen breed, fra Grøvt til Grøvt har en passende Skraaning, da den ellers let nedstyrtter. Naar Hegningen saaledes forsvarligen opføres tidligt om Foraaret, Steengierdet kan gjerne sættes Vinteren før, saa beplantes det, hvorum siden nærmere tales.

Saaledes see vi nu indhegnet Toften, bestemt til vilde Træers Opelsning; men med hvilke Træarter? Forinden vi gaae videre i denne Bestemmelse og Besaaeningens eller Plantningens Behandling, er det nødvendigt at vide: hvilken Jord vi have til at besaae eller beplante, thi Hovedreglen er: man vælge Træarter efter Jordbunden, og kun efter eget Godtbefindende, forsaavidt man har Valg imellem de for Jorden og Localet passende Træsarter.

Antager man nu at Pladsen er valgt ved Gaarden, saa kan man vel ogsaa forudsætte, at Jorden er af en god Beskaffenhed; i det mindste ved en bedre Behandling og andre Omstændigheder er bleven skicket til at bære enhver Sædart. Er Pladsen derimod valgt affides paa Lødden, saa kan det vel undertiden hændes sig, at den er af en god Bonitet, men i Almindelighed tør man vel antage, at den er af Middeljord, ved en ordentlig Behandling endnu skicket til de sædvanlige Sæd-

Har man saaledes bestemt sig med Hensyn til Pladsen og dens Størrelse, som jeg her antager at være 4 Skjepper Land geom. Maal, saa er det meest passende at vælge en langagtig Firkant, f. Ex. af 70 Alen i den ene Side og 100 Alen i den anden, saaledes at den smalle Side vender imod den Himmelegn, hvorfra vi i Almindelighed have de stærke Vinde, nemlig imod Vest eller Nordvest, som Localet nøiere bestemmer. Desforuden er det saare vigtigt at gjøre Anlægget saaledes, at man er istand til at forstørre det mod Østen, eller den modsatte Side af hine Vinde, thi det var dog mueligt, at den nuværende Eier, eller Nogen af de tilkommende ville udvide Plantningen. Saa-dant sker bedst i Bæ af de Træer, som allerede ere vant til Vinden, thi unge Træer, af hvad Slags de end ere, vise sig mere eller mindre ømfindlige for Vestenvinden. Desuden sparer man ved en regulair Figur ogsaa ved Indhegningen.

Er Pladsen under forommeldte Tagttagelser affrukten, saa skrider man til at indhegne den. Rarigt og værgende Hegn er en væsentlig Betingelse, der bør altsaa ikke spares i den Henseende. Et godt Steengjerde til Udsiden med en Jordvold forinden, giver den hensigtsmæssigste Indhegning; hvor Stenene mangle, da en dobbelt Jordvold med en Grøvt til Udsiden. Uden nøiere at omtale Fremgangsmaaden ved et saadant Hegns Opførelse, som bør antages at være enhver god Bonde

bekjendt, vil jeg kun erindre, at Indhegningen maa være $\frac{2}{3}$ Alen høi, og foroven i det mindste 5 Qvarter breed, og at Jordvolden, som i Bunden skal være 3 Alen breed, fra Grøvt til Grøvt har en passende Skraaning, da den ellers let nedstyrtter. Naar Hegningen saaledes forsvarligen opføres tidligt om Foraaret, Steengjerdet kan gjerne sættes Vinteren før, saa beplantes det, hvorom siden nærmere tales.

Saaledes see vi nu indhegnet Toften, bestemt til vilde Træers Opelsning; men med hvilke Træarter? Forinden vi gaae videre i denne Bestemmelse og Besaaeningens eller Plantningens Behandling, er det nødvendigt at vide: hvilken Jord vi have til at besaae eller beplante, thi Hovedreglen er: man vælge Træarter efter Jordbunden, og kun efter eget Godtbefindende, forsaavidt man har Valg imellem de for Jorden og Localet passende Træsarter.

Antager man nu at Pladsen er valgt ved Gaarden, saa kan man vel ogsaa forudsætte, at Jorden er af en god Beskaffenhed; i det mindste ved en bedre Behandling og andre Omstændigheder er bleven skicket til at bære enhver Sædart. Er Pladsen derimod valgt affides paa Lødden, saa kan det vel undertiden hænde sig, at den er af en god Bonitet, men i Almindelighed tør man vel antage, at den er af Middeljord, ved en ordentlig Behandling endnu skicket til de sædvanlige Sæd-

arter: Byg, Rug og Havre, eller den er af mindre Godhed, selv ved en god Dyrkning kun skiftet til Rug og Havre, maaskee endnu uopdyrket. Vi ville altsaa antage at Pladsen har:

1. god og veldyrket Jord, saakaldet Loftejord, en Blandning af Leer og Muldjord.

2. opdyrket Jord, bestaaende af Muldjord, meer blandet med Sand end Leer.

3. Sandjord, enten opdyrket, eller i uopdyrket Tilstand.

Men det er endnu ikke tilstrækkeligt at man saaledes kjenner det øverste Jordlag. Vil man opelske Træer paa et Stykke, er endvidere nødvendigt at kjende Underlaget; hertil udfordres ingen chemisk og vidtløftig Undersøgelse, thi det er tilstrækkeligt at grave 2 til 3 Spadmuld dybt og see dets Bestaaffenhed. Finder man i saadan Dybde et stærkt Leerlag, eller og den saakaldte Ahl, saa er det ikke skiftet til Træarter med dybtstikkende Rødder, som Eg og Fyr m. fl.; ei heller der, hvor der findes et Underlag af Sand, trives Gegetræet. Om disse Forsigtighedsregler mere ved enhver særskilt Træart.

De Træarter, som man, med Hensyn til Nytten og deres hurtige Væxt, bør anbefale Landmanden til at opelske, ere efter min Formening:

1. Den canadiske Poppel, noksom bekjendt for sin hurtige Væxt og mangfoldige Nytte. Dette Træ bør Bonden især opelske i sin Skovhave, thi

det tager til Takke med simpel Jord, men voxer hurtigst i den gode, og især i den er det fordeelagtigst at plante det i Mængde. Allerede i en tidlig Alder kan det benyttes til mange Dele, f. Ex. til Humlestager, Rivestager og deslige, senere er det skikket til Bognstænger, Læsmeder og allerede med 30 Aar, det vil sige i god Jord, kan man deraf vente Spær, om ikke ordinaire Bjelker. Bliver Træet hugget tæt ved Roden i sit 20de intil 30te Aar, saa skyder det mangfoldige Skud, som allerede i deres 5te eller 6te Aar kunne hugges til Humlestager m. v.; dog bør herved anmærkes, at det er bedst at hugge et heelt Stykke, thi et enkelt Træ, som udhugges imellem de andre, vil ikke skyde saa frodige og saa mange Skud, maaskee af Mangel paa Luft slet ikke. — Desforuden taaler dette Træ de skarpe Vinde, og er især at anbefale til at plantes til Læe for andre Træsarter.

2. Asketræet er ogsaa især den Træsart, som Bonden bør lægge al muelig Vind paa, hvor Jorden er passende for det, nemlig i en god, som den under No. 1 omtalte; ogsaa i Middeljord, især naar den er noget sidsaldende, voxer Asken frodigt. Denne Træart anbefaler sig ved dens mangfoldige Nytte og raske Væxt, thi allerede i en tidlig Alder er den nyttig til mange Smaaredskaber.

3. Ligeledes bør Birketræet opelskes; det voxer frodigt i simpel Jord, selv i Sandjorden; det giver ogsaa i en tidlig Alder megen Nytte,

saavel som Redskabstræ, som til Kosteris, hvor til ellers Pilehækkene afbenyttes til deres totale Ruin. I en høiere Alder kan Kosteriset meget godt affjæres hvert 3^{die} Aar; bedst er det i denne Henseende, at tophugge Træet i en Høide af 4 til 6 Alen.

4. Pilene ere ligeledes meget at anbefale til Opelsning, saavel for deres hurtige Væxt, som deres mangfoldige Nytte. Den danske Piel kjendes Enhver med Hensyn til Anvendelsen; den er og meget skikket til at give Læe. Baandpilen forlanger ligesom hiin god Jord, især den sidste en mere fugtig Jordbund. Afskaaeren tæet ved Jorden giver den mangfoldige Skud til Kurvarbeide. Denne Træart bør især udplantes i Mængde, hvor Jorden er god og noget fugtig, thi foruden til egen Brug er dette Material meget affætteligt i Kjøbstaderne, og var det ønskeligt, at Træet hyppigere udplantedes end hidindtil.

5. Den nordiske eller hvide Ell er ligeledes værd at opelske i simpel Jord, som den under No. 2 og 3 ansorte; den voxer raak, og er allerede i den tidlige Alder tjenlig til Bognstænger, Læsetræer m. v.

6. Gegetræet er for Bonden ikke saa tilraadeligt at opelske i Mængde, for dets langsomme Væxts Skyld, men at plante hist og her, dog kun hvor Jorden er god og intet ufrugtbart Lag findes i $1\frac{1}{2}$ til 2 Alens Dybde, imellem andre Træsarter,

f. Ex. iblandt Birk eller Poplerne, vil maaffee lønne sig, thi Eegen flyder ved saadan Stand ikke alene frodigt, men naaer derved ogsaa en slank Bærl.

7. Elmetræet er ligeledes meget nyttigt for Landmanden, men det udfordrer god Jord og er derhos meget seent i Værten, og under ingen andre Betingelser og slet ikke mere anbefalende til at plantes, end Eegen.

8. Avnbøgen, vel ikke saa almindelig kjendt, men en saare nyttig Træart til Redskabstræ, og i en høiere Alder for Dreieren og Møllebyggeren, men det voxer selv i god Jord temmelig langsomt. Den almindelige Ahorn udfordrer derimod ogsaa temmelig god Jord, men voxer hurtigere og er ligeledes meget nyttig.

9. Hæssel er ikke værd at opelske i en Skovhave for Nyttens, som den der giver til Baandkjempe m. v., thi den bliver, frit opvoxen, sjelden af den Høide, at den bliver tjenlig til gode Baand, men til at plantes paa Grøfterne er Hæsselbusken meget tjenlig, og til dette Diemed er ogsaa Hvidtornen nok værd at lægge Bind paa.

10. Af Naaletræer tør man kun anbefale Fyr og Gran. Den første Træart er meget nøisom, og kan derfor opelskes paa enhver Plet; dog voxer den bedst i en god og dyb Muld- eller Sandjord, thi det Slags Træ driver en lang Pælerod, og findes nu i 1 til 1½ Alens Dybde et haardt,

for Roden uigjennemtrængeligt Jordlag, saa standser Træet ikke allene i sin Væxt, men udbøer som oftest ganske og aldeles. Fyrren staaer sig godt imod Windene og kan derfor gjerne opelstes til Læe imod Vesten for andre Træsorter. I en god Jordbund skyder dette Træ snart frem, og er i sit 12 til 15 Aar som oftest allerede tjenligt til Humlestager m. v., og ikke sjelden til Spær, thi et lille Anlæg deraf kan i den Alder gjerne udhugges, da Træet taaler at staae meer aabent end andre Naaletræer; dog gjelder den tidlige Udhugning ikkun om Besaaening, da en Plantning af den Alder sjelden staaer saa tæt at en Udhugning er nødvendig.

II. Grantræet er ikke saa meget at anbefale for Bonden, omendstjændt det voxer ligesaa hurtigt som Fyr; thi har denne ogsaa i den tidlige Alder et Forspring, saa indhenter hiint det dog snart igjen. Det voxer i enhver ikke for siid Jordbund og skyder ikke sjelden i en Alder fra 10 til 20 Aar 1 til 1½ Alen i Høiden, men indtil den Alder voxer Grantræet seent. Dette Træ stikker ikke dybt med sine Rødder, de løbe langs under Jordens Overflade og det er derfor ikke stikket til at opelstes i Windsiden, men i Læe af andre Træer tør man nok anbefale det til at opelstes i smaae Partier af tæt sluttet Bestand. Nyttens er den samme som ved Fyrren.

12. Weimouthsſyrren vorex ogſaa hurtigt og fryder iſær Diet, men forlanger temmelig god Jord og Læe. Træet deraf er derhos ikke ſaa nyttigt, ſom de to foregaaende Arter, thi det er temmelig løſt. Kun for Træets Skjønhed for tjener et enkelt deraf Plads i et ſaadant Anlæg.

13. Lærketræet vorex ligeledes hurtigt og er meget nøiſomt med Henſyn til Jordbunden; dog er den bedſte Jord ei heller for god for det. Det er vel ikke ſaa ſmfindligt for Vindene, men giver dog gjerne eſter for dem og naaer derfor, i en ſaa fri Stand, ſjelden nogen ſtark Væxt og er beſaarsag ei heller særdeles at anbefale til Opelſning.

Saaledes er man nu iſtand til at vælge Træarter, ſom ere paſſende for Jorden, Localet og Liebhaberiet; men endnu mangler Anviisningen til, enten ved Beſaaening eller Plantning at opelſke de valgte Sorter, og det er ſaa meget vigtigere at kjende den rigtige Fremgangsmaade, da Miſgreb i Behandlingen ſom ofteſt er Uarſag i Værkets ſlette Udfald. Derfor her ogſaa kun en Kort, paa Erfaring grundet, og under de fleſte Omſtændigheder temmelig ſikker Culturmethode, thi i Valget mellem flere, løber man ſom ofteſt Fare for, ikke at vælge den meeſt paſſende.

Besaaening.

Har man beſtemt at beſaae et Stykke af den til vilde Træers Opelſning valgte Plads,

Saa er det først nødvendigt at man anskaffer sig godt Frøe. Under alle Omstændigheder var det vel rigtigst at kjøbe det hos en bekjendt Mand; imidlertid er det ei heller saa vanskeligt selv at indsamle en og anden Frøesort. Saaledes f. Ex. Agern; dem samle man først i October, til hvilken Tid de ere modne og hyppigen falde fra Træet. Jo større Agerne ere, desto bedre og mere stikkes de ere de til Udsaaening. Afste og Aonbøgsfrøe samle man ved tørt Veir, sidst i October og først i November, af Træet, naar Bladene begynde at falde, thi bliver man indtil Frøet er faldet, saa faaer man sjelden noget. Der udfordres kun et libet Quantum Frøe af disse to Slags, til $\frac{1}{4}$ Skp. Land høiest 3 Pd. tørt Frøe; ligeledes udfordres til det samme Areal kun $1\frac{1}{2}$ til 2 Skpr. Agern. Ahornfrøe indsamler man ligeledes i October Maaned, medens det endnu sidder paa Træet; deraf udfordres kun et lignende Quantum som af Afste. Almefrøet modnes meget tidligt, allerede først i Juni; saafremt man seer at Frøet begynder at blæse af, maa man paaafsynde Indsamlingen, da det ellers ved den første stærke Wind blæser bort, thi Frøet er let og man behøver derfor ingen stor Quantitet. Birkefrøet modnes sidst i September; saasnart Frøet i de smaae Kogler er guult, endskjøndt disse endnu ere grønne, bør man paaafsynde Afplukningen, da det ellers meget snart flyver bort. Ellefrøet

indsamler man sidst i October, eller først i November. Man behøver hverken af Birke- eller Ellefrøe noget stort Quantum, med 2 Pd. kan man gjerne besaae $\frac{1}{2}$ Skp. Land. Hvidtornfrøe, hvoraf man behøver et temmelig stort Quantum, indsamles sidst i October og udsaaes samme Efteraar. Hæselnødder kjender Enhver, de modnes sidst i September og først i October, og udfordres deraf en temmelig stor Quantitet.

De andre nævnte Træarter bære ogsaa Frøe, men deels er Indsamlingen vanskelig, deels ere de lettere at opelske ved Stiklinger, hvorfor det Nærmere her ogsaa forbigaaes. Ogsaa Naaletræfrøets Indsamling bør Landmanden ikke besfatte sig med, kunde han endog faae Leilighed dertil, thi Frøets Udtagning af Koglerne er forbunden med altfor mange Vanskeligheder.

Byder der sig Leilighed til at indsamle en og anden Frøesort, bør man dog ikke saae det førend næste Foraar; kun Ugern og andre meger kjernefulde Frøesorter bør man anbetroe Jorden strax efter Indsamlingen, da det er vanskeligt at gjemme dem, hvilket og er Tilfældet med Almefrøe. Afke, Ahorn, Konbøg, som og Hvidtornfrøe, bør man ligeledes udsaae om Efteraaret, thi ikke sjelden fremkomme i saa Fald en del Planter i næste Foraar, medens disse Sorter, saaede om Foraaret, gjerne ligge 1 Aar i Jorden forinden de spire. Birke- og Ellefrøet saaes der-

imod bedst om Foraaret, saa og Hæsfelnødder, da man ellers maa berygte, at Musene fortære dem; ligeledes saar man ogsaa Naaletræfrøet i April og først i Mai. Frøets Opbevaring er ved et stort Quantum mange Vanskeligheder underkastet, men ved et saa lidet Partie, som til det forehavende Diemed udfordres, er det derimod ikke vanskeligt. Først udbreder man Frøet paa et Loft og rører det dagligen i 14 Dage til 3 Uger at det kan tørres, siden er det tilstrækkeligt at gemme hver Sort for sig i en tynd Lærredspose, som bliver hængt paa et tørt og luftigt Sted, hvor det godt kan glemmes til Foraaret.

For dette korte Omsvøb venter jeg Tilgivelse, da det dog maaskee ikke er saa aldeles overflødig — og nu altsaa til Jordens Forberedelse. Her, som sagt, at angive de forskjellige, ved Skovopelskning efter Localomstændighederne brugelige, Culturmetoder vil være unyttigt; hensigtsvarende derimod at omtale en for enhver høi Jordbund, som ikke er begroet med Stubbe eller Krat, passende og anvendelig Behandling.

Har Jorden for kort Tid siden været besaaet med Sæd, saa vil det være tilstrækkeligt at hakke Kvadrater $1\frac{1}{2}$ Alen i Firkant og $1\frac{1}{2}$ Alen fra hverandre, dog saaledes $\cdot\cdot\cdot\cdot\cdot$ som disse Prikker vise. Er Jorden derimod begroet med Græs, det være enten Agerjord, eller Jord

som aldrig har været dyrket, saa vil jeg fremfor alle andre Metoder, tilraade følgende. Man graver et Hul, $\frac{2}{3}$ Alen stort, helst rundt af Form, og ligeledes $\frac{2}{3}$ Alen dybt, og lægger Jorden ved Siden af Hullet. I en Frastrand af $1\frac{1}{2}$ Alen, fra Midten af det første at regne, graver man atter et Hul, og lægger den øverste Græstørn ved Siderne i det første Hul, saaledes at Græsset vender til Hullets Sidevægge; siden efter fyldes den øverste Jord af det andet Hul i det første, og dernæst fylder man dette Hul ganske og aldeles med den nederste Jord af det sidst gravede. Saaledes bliver man ved at grave den første Linie, og begynder derefter paa den anden, saa at Hullerne komme i $1\frac{1}{2}$ Alens Frastrand, fra Midten at regne, og mærkes derved, at Hullerne komme saaledes imod hinanden at staae, som ved Quadraterne er anført.

Disse tvende Culturmethoder ere vistnok paa Jord af den Beskaffenhed, man antager at det Stykke, hvor man vil opelske vilde Træer, bør have, ikke allene tilstrækkelige, men ogsaa de bedste, thi naar Jorden er dyrket Sommeren iforveien, naar Quadraterne hakkes om Efteraaret eller Vinteren, saa er Jorden løs nok til at modtage Frøet; hvorimod Hullerne, som bedst graves om Efteraaret, først om Foraaret, førend Besaaningen skeer, til adskilligt Frøe maae trædes fast.

Den Frastrand, som ved Hullerne og Qua-

draterne er angiven, vil man maaskee finde for ringe, men er ikke en tidlig sluttet Bestand her især af megen Bigtighed til Sagens Fremme? Dette er vel ikke at omtvile, og desuden besørger Eieren selv Arbeidet, saa at de større Omkostninger end ved en 2 til 3 Aars Frastand, erstattes rigeligen ved den gavnlige Indflydelse, som den tætte Besaaening vil have paa Planternes Væxt og den deraf følgende tidlige Benyttelse, saa meget mere, da jeg vil tilraade, i det høieste at besaae 2 Skpr. Land med de Træsarter, som man har bestemt at opelske, og siden at besaae de andre 2 Skpr. Land.

Allerede før er omtalt hvor meget Frøe af hver Sort omtrent behøves til $\frac{1}{2}$ Skp. Land og derefter kan man nogenledes bestemme det Quantum, som udfordres til et mindre Areal. Vil man nu besaae Kvadraterne med Egeolden, saa behøver man ikkun med en liden Hække paa 2 til 3 Steder, fordeelte paa Pletten, at gjøre et $1\frac{1}{2}$ til 2 Tommer dybt Hul, og lægge i hver Fordybning 2 til 4 Ugern og lade Jorden falde paa dem. Til Ask, Konbøg, som og Ahornfrøe, ophakker man hele Kvadratet, saaer Frøet oven paa, dog ikke for tykt, og søger med en god Rive at bringe Frøet i det høieste 1 Tomme under Jorden. Ligesaa ophakker man Jorden til Almfrøet, saaer det temmelig tykt oven paa og giver det med en Rive høiest $\frac{1}{2}$ Tomme Jordbe-

dækning. Elle- og Birkefrøe saae man tidligt om Foraaret, saasnart Frosten er af Jorden. I Quadraterne er det tilstrækkeligt at oprive Jorden med en Rive og saae Frøet ikke for tykt; passende er det, at tage lidt Frøe imellem 3 Fingre, og efterat have saaet Frøet, træde Jorden noget fast med Foden at det ikke skal flyve bort. Vil man derimod saae i Hullerne, saa træder man Jorden først noget fast med Foden, udstrøer derefter Frøet, og enten kradsler lidt Jord paa med Fingrene, eller med en Tjørnebusk, eller ogsaa ganske løseligt med en Rive; thi dette Frøe taaler kun en meget tynd Bedækning. Herved anmærkes, da Ellefrøet ikke er let at bringe ud af Koglerne, at det er nødvendigt man hænger Frøet paa et meget tørt Sted, og forinden man saae det, ryster det meget stærkt, saa at alt Frøet kan falde ud.

Til Hvidtornfrøe er det bedst at grave et Stykke Jord, afdele det i Bede, 2 Alen brede, og gjøre derpaa 3 Render med en Stok eller med Fingrene, $\frac{1}{2}$ Alen fra hinanden, og omtrent $\frac{3}{4}$ Tomme dybe. Da dette Frøe strax efter Indsamlingen udsaaes, saa knuses Bærrene imellem Hænderne, saa at Frøet skilles noget ad, saaes derefter temmelig tykt og tildækkes med en omvendt Rive. Paa samme Maade behandler man Jorden til at nedlægge Hæffelnødder i; disse taale en god Tomme Jordbedækning og lægges

bedst om Foraaret, da Musene gierne opsøge og fortære dem om Vinteren.

Maaletræfrøet saae man i April. I Kvadraterne oprive man Jorden med en Rive, saae Frøet ikke altfor tykt, og give det en ringe Jordbedækning ved at rive Kvadraterne efter Saaeningen med en Rive, saaledes at Frøet nogenlunde bliver bedækket. Hullerne træde man derimod først noget fast med Foden, hernæst saeer man Frøet, som nu tildækkes med et lidet Lag Jord, hvilket bedst lader sig gjøre ved at tage nogen Jord imellem Fingrene, og sprede over Frøet. —

Saaledes er der nu søgt at vise den korteste og meest hensigtsvarende Maade, paa hvilken man anbetroer Jorden Frøet. Hvad man nu har at iagttage, bestaaer deri, at søge at befordre Frøets Fremspiren. Indfalder vedholdende Tørke i en Tid af 8 Dage efter at Frøet er saact, saa er det nødvendigt, at vande Saaeningspletterne, i det mindste hver anden Aften, med en Vandkande med Bruse paa, og vedblive saaledes med Vandningen, naar Planterne ere fremkomne, saa ofte nogen Tørke indfalder. — Desuden er det nødvendigt, at give Agt paa, at Græsset ikke groer over Saaeningspletterne; man bør derfor Tid efter anden oprykke det. Ogsaa dette, at man er istand til at iagttage

disse Forsigtighedsregler, er en Fordeel ved denne Culturmethode.

b. Plantningen.

Den kan være den meest anbefalende Culturmethode, naar gode Planter ere at erholde i Nærheden, men i det Modsatte ligger som oftest Grunden til at Plantningen mislykkes. Planterne ere ogsaa i Almindelighed for gamle, eller have været for længe optagne, saa at Trævlerødderne ere udtørrede; dog er ligesaa ofte en urigtig Behandling ved Udplantning Aarsag i at en Plantning ikke lykkes. Det er derfor nødvendigt, at vide i hvilken Alder enhver Træart hensigtsmæssigst udplantes. Egen og Almen udplantes bedst naar Planterne ere 5 Aar gamle; Ask, Ahorn og Konbøg ligeledes naar de ere 4 til 5 Aar; Elle og Birk i deres 3die til 4de Aar, ligesaa Hvidtorn og Hæssel. Fyr og Gran ere derimod bedst skikede til Udplantning naar de ere 2 til 3 Aar gamle, thi blive de ældre, ere de i Almindelighed for store, saa at, ved Planternes Optagning, Rødderne altfor meget beskædiges.

Saa vigtigt det er, nogenledes at kjende Størrelsen af de til Udplantning bestemte Planter, for derefter at grave Hullerne, saa kunne vi dog her, efter den forudgangne Bestemmelse om Alderen, gjerne antage, at for Egen, Alm, Ask,

Konbøg og Ahorn, Plantehullet maa være $\frac{2}{3}$ Al. vidt, og ligesaa dybt; derimod er det til Elle, Birk og Naaletræplanterne tilstrækkeligt, at de ere $\frac{1}{2}$ Alen i enhver Henseende, thi det er en af de første Forsigtighedsregler ved enhver Plantning, at Planterne ikke kunne naae, eller støde imod Hullets Sidevægge og Bund, men meget mere have tilstrækkelig løs og gjennemarbejdet Jord rundt omkring og under sig, for at de i de første Aar kunne slaae an deri og besæstes.

Naar Plantehullet graves, opstikkes Græstørven saa tykt, at den bedste, vegetabiliske Jord følger med den, hvilken Jord da strax affikkes fra Tørven og lægges for sig selv ved Siden af Hullet; derefter opgraves den øvrige raa Jord af Hullet, som ligeledes lægges for sig selv, saa at den ikke blandes imellem den første. Paa denne Maade graver man Plantehullerne $1\frac{1}{2}$ Alen fra hinanden, og saaledes som ved Besaaeningshullerne er anført, enten i September eller først i October, naar man vil plante om Efteraaret efter at Løvet nogenledes er faldet.

Vil man derimod plante om Foraaret, det vil sige sidst i Marts eller i April, graver man Hullerne om Efteraaret forinden Frosten kommer i Jorden, for at den opgravede raa Jord kan frugtbargjøres med nærende Substantier fra Luf, ten, Regnen og Sneen. I den løse og sandede

Jord er Efteraarsplantningen meest at anbefale, thi Jorden holder ikke allene Bædsfen længere ved sig, men denne sætter sig ogsaa bedre om Rødderne. Er Jorden derimod noget siddfaldende, eller meget leret og bindende, er Foraarsrets Plan:ning den, som i Almindelighed bedst lykkes.

Er Alting saaledes forberedt, og Plantningstiden bestemt, saa er Planternes Anskaffelse den første Om:soarg. Kjøber man dem fra en nærliggende Planteskole, saa bør man anvende al Op:mærksomhed paa deres Bevaring under Transporten. Bognen bør være forsynet med Halm, for at Planterne ikke skulde gnaves, og at de tilstrækkeligen kunne tilbækkes mod Luftens Indvirkning, især bør Rødderne omhyggeligt beskyttes mod Foraarsluften. Saasnart man har forskaffet sig Planterne, graver man, i Nærheden af det Sted, hvor Plantningen skal skee, en $\frac{3}{4}$ Alen dyb Grøvt, hvori Planterne nedlægges med Rodenden og tilbækkes forsvarligen, saa at alle Rødder ere skjulte. Paa denne Maade indslaaede, kunne de gjerne staae i nogen Tid, og er det nødvendigt, selv hele Vinteren over; dog er det bedst at de saasnart som mueligt udplantes. Har man derimod selv opelsket Planterne i de før ommeldte Besaaninger, saa bør man ved Optagningen bruge den yderste Forsigtighed, for at Rødderne saa lidet som mueligt beskadiges. Des.

uden er det en god Forsigtighedsregel ikke at optage flere Planter, end efterhaanden udplantes. For at forebygge saa meget mueligt at beskadige Planterne, er det nødvendigt, at understikke dem ved Siderne; staae de i Rader, er det tilstrækkeligt at det skeer ved 2 Sider; i Hullerne derimod rundt om Planten.

At beskjære Planterne forinden de blive udplantede er meget gavnligt, især taale Løvtræerne en saadan Afstudsning. Af de større Rødder skjærer man de beskadigede Steder ved et skraat Snit og ligeledes af de smaae Rødder. Trævlerødderne affstudies derimod lidet, men ikke for meget, da det er netop disse, som tilføre Stammen de nærende Dele af Jorden; ligesaa borttage man de sig mueligt findende tørre og halvtørre Grene, for at bevirke et saavidt mueligt rigtigt Forhold imellem Roden og Stammen. Naaletræernes Trævlerødder taale derimod slet ikke at blive affstudiese, da det efter deres Struktur er dem vanskeligt, igjen at ansætte nye Spidser i de affstudieses Sted, hvorfor ikkun de ved Dptagningen beskadigede Dele af Roden affjæres med et skraat og glat Snit.

Er Alt saaledes forberedt, saa kommer det an paa den rigtige Fremgangsmaade ved selve Plantningen. Først see man til at Hullet ikke er for dybt, thi Planten bør staae ubetydeligt, høiest $\frac{1}{2}$ til $\frac{1}{3}$ Tomme dybere end den har staaet

sør. — Finder man nu, at Hullet er for dybt, stikker man Græstørven i Stykker og lægger den omkring i Hullet, oven derpaa lidet af den stævteste Jord, og derefter noget af den bedste, saa at Planten kommer til at staae paa den sidste. Nu tager man Planten i den venstre Haand, udbreder Rødderne med den høire, saa at de komme til at ligge i deres rette Stilling i Hullet, og holder Planten derved i Midten af det, bringer dernæst den bedste Jord, den som har siddet ved Græstørven, omkring Rødderne, og fylder siden Hullet næsten fuldt med den øvrige Jord og trykker Planten med begge Hænder noget fast, saa at den staaer opreist. Har man paa denne Maade plantet endeel Planter, gaaer man til den første, og holder saa meget Vand i Hullet, som Jorden vil tage, og saa fremdeles ved alle øvrige Planter; derefter gaaer man atter til den første Plante, fylder nu Hullet ganske og aldeles med Jord, dog saaledes at omkring Planten bliver en liden Fordybning, og træder Jorden temmelig fast rundt omkring i Hullet, men ikke saa stærkt ved Planten, som til de yderste Sider. Har man paa denne Maade sat Planterne med al muelig Omhyggelighed, saa har man fremdeles at iagttage: at, dersom Plantningen er skeet om Efteraaret, eftersees i næste Foraar, sidst i April, om Jorden er sjunken noget fra Planternes Rødder, og disse derved ere komne til at

staae løse, hvilket især i lav Jord kan være Tilfældet; i saa Fald træder man Jorden atter til, hvorved man holder Planten i sin rette, opreste Stilling. Siden, om vedholdende Tørke indtræffer, har man at vande Planterne hver Aften efter Solens Nedgang. Foraars-Plantningen kan gjerne taale at vandes hver Aften, og er denne Vanding saa meget nødvendigere, hvis Jorden allerede var udtørret af Foraarsvindene forinden Plantningen skete. Saaledes bliver man ved med at vande Planterne indtil 14 Dage efter St. Hansdag, saa ofte nogle Dages tørt Veir indfalder, og siden forebygge, at Græsset ikke tager Overhaand, hvilket skeer ved at oprykke Græsset, især er dette nødvendigt mod Efteraaret, for at det om Vinteren ikke skal lægge sig over Planterne og gvoele dem. Meget nødvendig er denne Forsigtighed, især ved smaae Planter.

Endnu have vi en tredie Culturmethode at betragte, nemlig den med Stiklinger. Den er ikke anvendelig ved alle Træsarter, men allene brugelig ved Piiil og Popler. Vel kan man ogsaa plante Elle m. fl. paa denne Maade, men sjelden med noget Held; derimod er det ved de tvende førstnævnte næsten den eneste brugelige Forplantningsmethode. Den skeer bedst om Foraaret, sidst i April og først i Mai, naar de omtalte Træsarter begynde at skyde Knopper.

Poplerne kan man med temmeligt Held, selv i et simpelt Jordsmøn, anplante; dog love de i en frisk og god Jord den bedste Fremgang. Pilene ville derimod gjerne have en lav og noget fugtig Jord, i den simple og tørre kan det ikke betale Umagen.

Vil man af Stikker opelske Planter til siden at udplantes, saa er det rigtigst at man graver et Stykke Jord, saa dybt som mueligt, i det mindste $\frac{1}{2}$ Alen, afdeler det derefter i Bede, 2 Alen brede, og sætter siden i ethvert 3 Rader Stiklinger, med $\frac{1}{2}$ Alens Mellemrum til enhver Side. Sætter man dem derimod strax der, hvor de skulle blive staaende, saa er det tilstrækkeligt, at grave en Linie $\frac{3}{4}$ Alen bred, og $\frac{1}{2}$ Alen dyb, og sætte i Midten deraf 1 Rad Stiklinger, $\frac{1}{2}$ Alen imellem hver. Vil man sætte flere Rader, saa graver man $\frac{1}{2}$ Alen fra den første Linie atter en af lige Brede, og vedbliver dermed fremdeles, indtil man har sat det bestemte Antal. Til disse Stikker, det være af Piiil eller Popler, tager man 3 til 4 Aars gamle Skud af Træer eller Buske, skjærer alle smaae Sidegrene med et glat Snit af, tæt ved Hovedgrenen, og siden med et skraat, men ogsaa glat Snit, Stikkerne selv 12 til 15 Tommer lange. Har man paa denne Maade tildannet saa mange man behøver, sætter man dem, med den nederste tykke Ende, 2 til 3 Dage i Vand, og stikker dem derefter i den

omtalte Afstand efter Snor i Bedene, eller de gravede smalle Stykker, 9 til 12 Tommer dybt i Jorden, hvilket skeer i det man tager Stikken i den høire Haand og stikker den langsomt ned i Jorden indtil Haanden, saa at kun 3 til 4 Tommer bliver ovenfor. Ved denne Plantning bør man især vogte sig for, at Spidsen ikke kommer i Jorden istedenfor den tykke Ende, og at man ikke trykker den ned med al Kraft, thi mærker man, at der er en Steen eller andet til Hindrer, hvorved Barken kan løsnes, bør man trække Stikken tilbage, og forsøge noget derfra at faae den ned. Har man paa denne Maade sat Stikkerne, saa giver man enhver saa meget Vand som Jorden vil sluges, hvorved den sætter sig tættere til Stiklingen. Siden har man intet videre at iagttage, end at vande Planterne, ligesom forhen ved Plantningen er omtalt, og holde Græsset fra, saa at de unge Skud ikke blive qualte. De paa denne Maade opelskede Planter ere allerede i det 4de Foraar tjenlige til Udplantning.

I det Foregaaende er kun talt om, at opelske Planter af korte Stikker; men man bruger ogsaa, som under visse Omstændigheder meget gavnligt og kun allene anvendeligt, at sætte 3 til 4 Allen høie Stænger, Sættepopler eller Sættepil kaldede. Til disse Sættestænger vælger man saa meget mueligt lige, ikke for gamle Gre-

ne, høiest af 3 Tommers Dykkelse, og skjærer alle Sidegrene tæt ved Hovedstammen glat af. Til disse Sættestænger graver man 1 Alen dybe og $\frac{3}{4}$ Alen vide Huller, helst om Efteraaret, og lægger den øverste gode Jord for sig selv. Vil man nu, først i Mai, sætte Viil- eller Pople-Sættestænger, som have staaet 3 til 4 Dage med den nederste tykke Ende i Vand, saa fylder man Hullet $\frac{1}{2}$ Alen høit med den bedste Jord, holder derpaa Stangen i Midten, og fylder endnu $\frac{1}{2}$ Alen høit god og vegetabilisk Jord rundt omkring, og kaster det dernæst til med den øvrige raa Jord, paa hvilken man øser saa meget Vand, som ufordres til at fylle Jorden tæt omkring Sættestangen. Naar Vandet har sat sig, jævnes Jorden med en liden Jordybning omkring Stangen og trædes noget fast. En Hovedsag er det ved Sætningen, at der kommer god Jord omkring den nederste Ende af Stangen, og siden, at den ofte bliver vandet og de unge Skud, som vise sig nederst paa Stammen i en Høide af 2 til $2\frac{1}{2}$ Alen efterhaanden blive afpillede for at Skuddene i Topenden kunne blive dekræftigere.

I det Foregaaende har jeg nu søgt at vise paa hvilken Maade man bedst opelsker de vilde Træer, som for Bonden ere passende til at udplantes. Nu vil jeg bestræbe mig at vise, hvor

ledes jeg mener at Anlægget, efter de forudgangsne Bestemmelser, bør skee.

Fred og Læe ere de vigtigste Betingelser ved et saadant Anlæg. Den første opnaaer man ved en hensigtsmæssig Indhegning og ideligt Tilsyn, som før er omtalt. Det andet ved at plante Træer paa og ved Grøtevolden. Er Indhegningen Steengjerde med Jordvold, saa vil jeg plante een Rad, bestaaer den derimod af dobbelt Jordvold, to Rader af Poppelsikker ved Vest- og Nord siden og Pilestikker ved Syd- og Øst siden paa selve Bolden. Ved Foden af Bolden ind til Plantningen, mod de første Sider høistammede Popler, derimod ved de andre Pilestikker og siden rundt omkring, i $2\frac{1}{2}$ Alens Frastrand, atter en Rad høistammede Popler; dog gjelder Alt dette ikkun naar Jorden er saaledes, som den under No. 1 og 2 omtalte; er den derimod af en flæt Bonitet, No. 3. saa planter, eller sætter man ingen Piiil, men isteden derfor Popler. Paa denne Maade er alt Mueligt gjort for at skaffe Pladsen Læe, men da Poplerne afgive et saa meget nyttigt Træe for Landmanden og især bør plantes for deres hurtige Værts Skyld, vil jeg endnu, paa den bedre Jord, imod Vest og Nord, plante 3 Rader høistammede Popler i $2\frac{1}{2}$ Alens Afstand i og mellem hver Linie. Saaledes er der nu allerede 1400 □ Alen beplantet, altjaa ikkun 5600 Alen tilbage. Dette Stykke

vil jeg nu dele fra Øst til Vest med en 3 Alen bred Gang og dermed afbryde Arbeidet i det første Foraar. I Løbet af Sommeren vil jeg søge at erholde gode Aske, Birke, Ege, Ahorn, Gran og Fyrre. Planter for en billig Priis, og lykkes dette, saa graver jeg til næste Efteraar Plantehullerne, paa den omtalte Maade, saaledes: nærmest til Poplerne, imod Vest, et Stykke af 20 Alens Brede til Birk, saa at hvert 3die eller 4de Hul kan tilplantes med Ege; dernæst en Plet 15 Alen bred til Aske, og siden et lignende til Ahorn og Aonbøg m. v. Nu er der omtrent tilplantet 65 Alen i Længden og af Resten vil jeg beplante et Stykke, 6 Alen bredt, med Elle; af 10 Alens Brede med Fyr, og et lignende med Gran. Saaledes er endnu omtrent et Stykke af 10 Alens Længde, ved hver Side af Gangen, tilbage til Opelstning af Hvidtorn, Hæssel og andre Buskværter, især til Baandpiil, og vil jeg dele disse 10 Alen saaledes, at Halvdelen, om Jorden dertil er passende, beplantes med Baandpiil, og den anden halve Deel med Hæssel og Hvidtorn, lige meget af hver Sort. Desaar sag graver man om Efteraaret 2000 Huller, som næste Foraar saa tidligt mueligt tilplantes, hvortil omtrent udfordres 420 Birker, 140 Ege, 400 Aske, 400 af Ahorn, Aonbøg og Alm, Elle 110 Stkr., 260 Fyr og ligesaa mange Granplanter. Naar dette er

sket, saa kan man siden tænke paa at cultivere Resten af Pladsen, ved at saae Hvidtornbær, Hæsselnødder og sætte Stikker af Baandpiil. Dog kun under den Forudsætning, at Jorden er skicket til at ernære alle disse Træsarter; thi man bør, dersom Jorden er af simpel Beskaffenhed, indskrænke sig ved Valget af Træarterne efter de forudgangne Bestemmelser, og kommer maaskee til at tilplante hele Stykket med Birk, nogle saa Ask, Fyr og Gran. Dog dette maa jeg overlade til nærmere Bedømmelse paa Stedet, efter Jordens Beskaffenhed, ligesom ogsaa Localiteten, med Hensyn til den mindre eller større Bredde til den ene eller anden Himmels-egn, kan gjøre Forandringer nødvendige; men derfor ere ogsaa Bestemmelserne desangaaende ved hver Træart særskilt givne.

Kan man derimod ikke erholde Planter, eller man finder det for kosteligt, og at Frøet er lettere at bekomme, saa er min Formening: at man saaer ved den Side, som vender mod Nord, et Stykke af 30 Alens Bredde med Birkefrø, saa at hver 3die Linie bliver lagt med Agern, 10 Alen med Ellefrø, og 15 Alen halv med Ask, og halv med Ahorn eller Avnbøgfrø og de øvrige 20 Alen med Fyr og Gran; Resten, som anført, med Hvidtorn, Hæssel og Pistikker. Til Frøet hakker eller graver man, om mueligt, om Efteraaret og lader den anden Side

ligge, indtil Planterne have naaet den Alder og Høide, at de ere tjenlige til Udplantning paa det andet Stykke.

Har jeg nu tilplantet hele Tøften, saa er det som oftest Tilfældet, at nogle af Planterne enten strax det første, eller det næste Aar gaae ud. Disse Steder mærker man, medens Løvet endnu sidder paa de friske Planter, ved at overbrække de udgaaede og efterplante disse Huller i det næste Foraar. Har man saaledes istandsat hele Stykket, og med mueligste Omhu gjort sit til at det kan komme i god Væxt, saa søger man at frede Anlægget i de første 3 Aar, hvortil et aarligt Eftersyn med Hegnet er høist nødvendigt. Efter den Tid kan man vente sig nogen Benyttelse af Kurvepilene, og efter 6 Aars Forløb antager jeg, at Poppel og Pileplantningen paa Grøften har naaet en passende Alder til at hugges, som skeer bedst tidligt om Foraa- ret, ved hvilken Veilighed man ogsaa oprenser Grøften og giver Stubbene nogen frisk Jord. Nu lader man Anlægget atter være i Fred 5 til 6 Aar, hugger saa Pilehækkene igjen som anført, og har nu saaledes det Hele naaet en Alder af 14 til 15 Aar, saa vil jeg hugge et Stykke, om ikke Alt, af de tvende inderste Rader Popler imod Nord og Vest, tæt ved Jorden, for siden at afbenyttes som Rodskudskov, hvorved dog Egene spares, i Fald der er plantet nogen imel-

lem, Ere disse nye Skud atter 3 til 4 Aar gamle, saa kan man igjen stævne Hækken og efter den Tid vente en og anden Nytte af sit Anlæg, som f. Ex. Bønnekjeppe af Fyrrerne og Græsnerne, dersom de ere saae, hvorved man bør vogte sig for at give Bestanden Abninger, da den ellers staaer Fare for at omkastes af Vindene. Ogsaa kan man gjerne tophugge nogle Birker til Kosteriis, samt benytte en Afsk m. v. til andre smaae Fornødenheder. Fra den Tid kan man overhovedet, ved en klog og fornuftig Behandling, vente sig ikke ubetydelige Fordele og see Erstatning for den derpaa anvendte Tid og Bekostning.

Da i det Foregaaende er talt om Opplantningen af Hæssel og Hvidtorn til at udplantes til levende Hegn, saa vil det vel ikke være ganske overflødig, her at yttre Noget om saadant Anlæg.

Hegnforordningen af 1794 byder tydeligt, at enhver er pligtig til at hegne, og paalægger desuden ogsaa Forbdrøtten, ikke allene at give Fæstebonden Veiledning til levende Hegns Opførelse, men endog, i Fald Bonden ikke selv kan anskaffe sig de fornødne Planter m. v., at drage Omfarg for at han erholder samme. De nøiere og stærkede Bestemmelser, som Placaten af 1817 indeholder om denne Gjenstand, have vel gjort

Plantningen mindre vigtig med Hensyn til Markfred, men dog langtfra ikke hævet det saa vise Lovbud af 1794; thi levende Hegn giver, foruden at det freder, ogsaa anden væsentlig Nytte. En saadan Indhegning er desuden velgjorende for Planteriget, især til Beskyttelse mod Stormvindene, forsøger Productionen af vore Agre, og medfører endog Forøgelse af Brændemassen. Betragte vi blot denne Gjenstand, saa er den for den skovløse Egn vistnok ikke uvigtig, især naar Torven mangler. Vel have vi i Danmark, uagtet det saatidt er omtalt, ingen Brændemangel at frygte, naar man seer til Skovenes Forbedring, men maaskee i sin Tid Mangel af stærkt og svært Bygningsmaterial; men desuagtet vil det være af stor Vigtighed for Landmanden, paa egen Grund at producere endeel Tildebrændsel, hvorved ogsaa sammes Priis i Skovegnen nedsettes. Og hvorfor skulde den danske Bonde ikke ligesaa godt være istand til, selv at opelske fornødent Brændsel paa sine levende Gjerder, som Bonden i Provstiet i Holsteen og mange andre Steder i Tydskland? Dog, jeg vil ikke opholde mig ved de Fordele, som levende Hegn giver; de ere altfor indlysende, og saa ofte omtalte af meer Indsigtsfulde, saa at jeg anseer det for aldeles overflødigt, her at anføre Grunde, der vise det Urigtige i de af enkelte Projectmagere offentliggjorte Tbeer.

Hvorfor er levende Hegn ikke mere almindeligt hos den danske Landmand? Skulde Ulyndighed med at anlægge og vedligeholde samme ikke ogsaa her være den væsentligste Årsag! thi havde en Landmand først et Stykke levende Gjerde, hvorved han lærte at kjende de dermed forbundne Fordele, saa vilde han vistnok bestræbe sig for, at gjøre disse Indhegninger mere almindelige. Men hidindtil bestaaer et levende Gjerde, hvor man hist og her finder det, i Almindelighed af Piil, sjeldnere af Poppel; Grøvterne ere derhos slet vedligeholdte, saa at Kreatturene om Efteraaret ere istand til at afbide og ødelægge Plantningen, saa at dens totale Tilintetgjørelse, og Mismod hos Eieren til et nyt Anlæg, er en uundgaaelig Følge. Indsaae vor Landmand først de vigtige Fordele, som levende Hegn vil give ham, saa tør man vel ikke omtvivle, at mere Eyst til nyt Anlæg og sammes aarlige Vedligeholdelse, som ved Alt levende Hegn er Hovedbetingelsen, vilde fremme denne saa gavnlige Sag. Jeg vil her iblandt andet blot anføre hvad Central-Administrationen for det Slesvig-holsteenske patriotiske Selskab har talt til Landmanden i hine Provindser om Fordeelen af Buskgegnen, eller Egeplantningen paa Grøstevolde som levende Hegn: "en Landmand samlede ved Hjælp af sine Tjenestetjende, i 8 Dage, af de afhuggede Grene fra Buskgegnen, som tjente

hans Torden til Indbegning, 28 Tønder Bark, som betaltes ham for Tønden med 5 Mk. S. H. C.; han havde altsaa uden Udgiot, og uden at forsømme sine øvrige Forretninger, i 8 Dage forskaffet sig en extra Indtægt af 140 Mk. (omtrent 74 Rbdlr. Sølv).² Desforuden erholdt han de afbarkede Grene, som ogsaa med Fordeel kunne benyttes, da de, godt udbændte, give de bedste Kul, som af Klædefabrikanterne i Brabant blive meget søgte, og høierebetalte end andre Kul." — Hvem af vore Landmænd skulde ikke søge at gjøre sig denne Fordeel? Den staaer enhver, her, ligesaa godt som i et andet Land, til Tjeneste! Torden er her ligesaa tjenlig til Tæg som der, og Uffætningen paa Barken vil ei heller mangle her, thi før vare vore Garvere vel ikke saa trængende, og mange af dem kjendte maaskee ikke den Fordeel, som den unge Egebark har frem for den gamle, men nu begynde de Alt mere og mere at indsee den, maaskee for endeel bragte til denne Kundskab ved Nødvendigheden, og have i de senere Aar allerede begyndt at benytte den, vel ikke som Product af levende Hegn, thi disse mangle vi, men som Udbytte af Udbygning i de unge Egeanlæg i Skovene; og have betalt denne Bark temmelig dyrt. De andre Træarter, som før levende Hegn ere passende, afgive vel ikke saa stor Nytte, men hvad man taber i Barken, vinder man for endeel igjen i

Træet, thi Egen er senest i Værten og afgiver derfor mindre Brændemasse i samme Tidrum, end enhver anden Træsart.

Meest passende til at anplantes som levende Hegn ere: Eg, Aonbøg, Hæssel, Poppel, Viil, Hvidtorn, som og den vilde Ubletorn. Har man omkring sine Jorder, eller om et Stykke deraf, i Løbet af Sommeren opført sin Indhegning af dobbelt Jordvold, som er nødvendig naar man derpaa vil plante levende Hegn, og man har nu, efter Jordbundens Beskaffenhed, bestemt hvor man vil opelske de forskjellige Træsarter, saa kan man allerede om Efteraaret begynde med Voldens Besaaening eller Beplantning. Vil man paa et Stykke opelske Eg og mangler dertil de fornødne Planter i sit Indelukke, saa anskaffer man sig om Efteraaret Agern, gjør en. $1\frac{1}{2}$ Tom. dyb, Rende midt paa Volden og lægge deri i $\frac{2}{3}$ Alens Frastrand mellem hver Agern, og fylde siden Renden med Jord. Paa denne Maade kan man paa selve Grøvten opelske de fornødne Planter, naar man fremdeles iagttager det, som ved Besaaeningen er anført — og skulde Aabninger vise sig, hvor ingen Planter ere fremkomne, saa kan man, efter 3 Aars Forløb, hist og her gjerne optage saa mange Planter, som til Udbedring af de aabne Pletter behøves. Har man derimod de fornødne Planter selv, saa udplanter man samme i deres 3die

eller 4de Aar paa Grøvten, saaledes som ved Beplantningen er anført — anvende siden al muelig Forsigtighed med Vandningen og Reenholdelsen for Græs og andet Ukrudt, og man kan under disse Betingelser med temmelig Sikkerhed, hvor Jorden er passende til Eeg, vente en god Fremgang, især naar man sørger for, at give Planterne hvert Foraar nogen frisk Jord, som ved Grøvteveldens Udbedring ikke er saa vanskeligt. Dette Arbeide er netop det, som bidrager meget til et levende Hegn's gode Tilvæert og fremtidige Vedligeholdelse. Et levende Hegn af Eeg, saaledes behandlet, kan allerede efter 8 til 10 Aar hugges tæt ved Roden, og Barken benyttes. Hugningen skeer om Foraaret, kort før Løvet's Udspring, med et glat Hug; dog bør man ikke hugge meer end samme Dag kan afskæres, thi ligge Grenene en Dag over, saa er det sjældent, at Barken løsner næste Dag. Barken aftager man meget let, naar Grenene først blive bankede med en Dre paa en Blok, eller et Stykke Træe; forresten vogte man sig for, at Barken ikke ligger i Solen eller Regn, hvorved den taber sine Kræfter. De afhugne Stubbe giver man især nu frisk Jord og man vil see sin Umage lønnet i enhver Henseende.

Aavnbogen, som ligeledes forlanger et godt Jordsmøn, giver ogsaa et varigt og værgende Hegn, men da Frøet ligger meget længe i Jor-

den, saa er det bedst at opelske Planterne i Indluffet og udplante dem paa Grøstvolden i deres 3die eller 4de Aar, i 1 Alens Afstand, og iagttage siden hvad ved Egeplantningen er om-
talt. Dette Slags levende Hegn giver ifkun Brændsel, og kan i god Jord hvert 6te eller 8de Aar med Fordeel hugges tæt ved Roden. Man bruger ogsaa at holde dette Slags Træe, paa Grøstvolden, i 1 til 1½ Alens Høide, og klippe det hver Sommer ved St. Hansdag. Paa denne Maade behandlet, er Hækken meget værgende, men afgiver slet ingen anden Fordeel, og maa derhos plantes tættere.

Poppel, og Pilehækkerne kjender enhver, og behøve derfor ingen nærmere Dmtale. Disse Træarter vore i god Jord selv paa et enkelt Volddige; paa en dobbelt Grøvt kan man gjerne plante to Rader. Gavnligt er det i flere Henseender, paa en dobbelt Jordvold at sætte hver 6te Alen en høistammet Poppel; den er ikke saa meget udsat for Skade af Creaturene og afgiver derfor hvert 5te eller 6te Aar en Deel Gjerdsel.

Hæksel giver et godt, tæt Hegn, men man har den Ubehagelighed, at det om Efteraaret som oftest bliver meget bestadiget ved Nøddernes Bortraning; vil man desuagtet opelske Hæksel paa et Stykke Vold, saa lægger man Nødderne om Foraaret, saaledes som ved Besaaenin-

gen i Indelukket er viist, eller udplanter de heri opelskede Planter og iagttager forsøbrigt ved denne Træart de samme Forsigtighedsregler, som før ere omtalte. Hæslen afgiver, foruden enbeel Ildebrændsel, Gjerdsel til Lufning, og i sit 6te eller 8de Aar tillige Baandkjeppe m. v.

Hvid- og Gbletorn giver i god Jord det meest værgende levende Hegn. Man opelsker Planterne i Skovhaven og udplanter dem i deres 4de Aar, tidligt om Foraaret i $\frac{1}{2}$ til $\frac{2}{3}$ Alens Afstand, midt paa Jordvolden. Siden anvender man al muelig Omfarg med at vande og luge; vedbliver med den sidste i nogle Aar og giver Planterne derhos i det mindste hvert andet Foraar frisk Jord. Disse Gjerder holder man bedst i 1 til $1\frac{1}{2}$ Alens Høide under Saren, det vil sige, man klipper dem hvert Foraar eller Midt-Sommer. Paa denne Maade behandlet, afgive de næsten et uigjennemtrængeligt levende Gjerde, og ere især at anbefale til Have-Indhegning; men afgiver ingen anden Nytte end den at hegne.

Foruden disse anførte Træsarter giver Bøg, i god Jord, ogsaa et temmelig værgende levende Gjerde, behandlet paa samme Maade som Avnbøgen. Paa Sandjorden er især Birken det Træ, som paa Grøvterne bør plantes, men dog mere for dets Nytte end for dets Anvendelighed til et godt Hegn; ligesom Ellen paa et

siibt og fugtigt Jordsmon. Der ere endnu adskillige Trærarter, som med Fordeel ere at anplante som levende Hegn, men da de ikke ere saa almindelige, og derfor Almuen mindre bekendte, ansees det her overflødigt at anføre Noget derom.

Unlægges man paa denne Maade og under de anførte Betingelser levende Hegn, tør man sikkert haabe at flige Unlæg blive almindelige, thi man vil snart lære at kjende de deraf flydende Fordele fra Indtægtens og Gavnlighedens Side. Man vil lære at indsee, at mange Ubehageligheder for Kreaturenes Skyld undgaaes, thi enhver Mand kan saaledes bedre holde sine Creature paa sin egen Eod; der vil de finde Læ, hvorefter de om Efteraaret strøise saare vidt omkring.

Levende Hegn koster imidlertid Umage og Arbeide. At holde det frit for Ukrudt og at vedligeholde Bolden, hvorved Plantningen faaer frisk Jord, som saa meget befordrer dens Væxt, ere nødvendige Forsigtighedsregler, og kun under disse Vilkaar kan man vente sig Fordele af sit Foretagende. Ved nøie at overholde disse Punkter faaer Holsteneren allene sine meget gode levende Gjerder. Han sparer om Foraaret ingen Umage for at istandsætte sine Jordvolde m. v., og det samme kan her skee, naar man først kommer i Bane med, og anseer det for et nødven-

digt Arbeide. Den holsteenske Maade at knikke paa, bidrager vel Noget til at et Gjerde bliver tættere, men beforder vistnok ikke Bærten, og forbigaaes her det Nærmere derom, da Fremgangsmaaden ikke saa godt lader sig forklare, og man egentligt lærer Behandlingsmaaden bedst ved selv at see den paa Stedet.

En Forsigtighedsregel er endnu at iagttage ved levende Hegn, fornemmelig ved dem, som blive huggede ved Roden. Saa snart de om Foraaret ere huggede, maa man nemlig strax sætte et lille Riisgjerde af 1 Alens Høide paa Kanten af Volden. Dette Gjerde holder i de første 2 til 3 Aar Creaturene fra de unge Skud og beskytter desuden Jordvolden meget for at nedtrædes. Et saadant Gjerde koster kun lidet, da man har Materialet dertil hugget paa samme Voldgrøvt.

Saa meget over denne Gjenstand, som fortjener mere Opmærksomhed; men den er saa tidt i sin hele Omfang afhandlet, at jeg fra min Side maa ansee alt Videre for overflødig.

Frederiksborg, i Februar 1827.

S.